

Spod twojej obrony uciekamy się

Autor tekstu: **Marek Gajda**

Zbliża się doroczny sezon pielgrzymkowy, człapania tysięcy ludzi z różnych zakątków Polski do Częstochowy — ostoi ducha narodu, symbolu jego oporu i niezłomności, stolicy Czarnej Madonny, królowej najjaśniejszej Rzeczypospolitej etc., etc.

Legenda Jasnej Góry powstała już kilka lat po oblężeniu (18 XI-26 XII 1655 r.) częstochowskiego klasztoru przez Szwedów w drugiej wojnie północnej (1655-1660), będącej jedną z wojen toczonych między Szwecją a Rzeczypospolitą Obojga Narodów w XVII w. Sfabrykował ją sam Klemens Kordecki (1603-1673), znany też jako o. Augustyn (przeor klasztoru w latach: 1644-1645, 1650-1657, 1663-1673) w pracy pt. *Nova Gigantomachia contra Sacram Imaginem Dei Parae Virginis a Sancto Luca depictam et in Monte Claro Częstochoviensi... per Suecos et alios haereticos excitata... a R.P. Fr. Augustino Kordecki... Nova Gigantomachia*, która ukazała się drukiem na początku 1658 r.

Jeden z najwybitniejszych historyków tamtego okresu w dziejach Rzeczypospolitej, Adam Kersten (1930-1983), stwierdził, że opis Kordeckiego zawiera *pewne nieścisłości w zestawieniu z rzeczywistym przebiegiem oblężenia i obrony. Pomniejsza rolę rokowań ze Szwedami, tuszuje, choć nie zataja, sprawę złożenia aktu poddańczego, zmienia ton listów pisanych do dowódców szwedzkich.* Kersten miał tu na myśli w szczególności list z 21 XI 1655 r. adresowany do generała Burcharda Müllera von der Lühnen (1604-1670), zamieszczony w *Nowej Gigantomachii* w wersji różnej od oryginału odnalezionego dopiero w 1905 r. w Szwecji.

W sierpniu 2008 r., pracując w Szwedzkim Archiwum Narodowym [Riksarkivet](http://www.polskieslady.se/stockholm10.htm) (<http://www.polskieslady.se/stockholm10.htm>), czystym przypadkiem natknąłem się na ten list, którego treść zamieszczam poniżej:

*Niechaj się dowie szanowna i szlachetna Dostojność Wasza, że nasz stan zakonny nie posiada prawa wybierania królów, lecz czci tych, których szlachta królewska wybrała. Ponieważ Jego Królewską Mość, króla Szwecji całe królestwo uznaje i na swego pana wybrało, przeto i my z naszym miejscem świętym, które do tego czasu tak opieki jak i najwyższego poszanowania doznawało ze strony królów polskich, pokornie poddaliśmy się Jego Królewskiej Mości [Królowi] Szwecji; świadczy o tym list salwagwardii szanownego i szlachetnego Wittenberga, naczelnego wodza, danej naszemu klasztorowi, dnia 28 października; odnowiliśmy naszą submisję powtórnie, wysyłając do Warszawy pismo, na które od Jego Królewskiej Mości oczekujemy odpowiedzi. Czcimy więc, jako ulegli poddani, Jego Królewską Mość [Króla] Szwecji, Pana naszego najłaskawszego, nie odważamy się też podnieść zaczepnego oręża przeciw wojsku Jego Królewskiej Mości. Widzieliśmy rozporządzenie Majestatu Królewskiego, lecz ponieważ klasztor nasz wraz z kościołem zdawien dawna inną posiada nazwę i nazywa się Jasna Góra, a miasto Częstochowa pod żadnym względem nie należy do klasztoru, rozporządzenie wspomniane wielką obudziło w nas wątpliwość. Dlatego uniżenie szanownego i szlachetnego pana prosimy, ażeby dopóki ta wątpliwość nie zostanie usunięta przez nowe rozstrzygnięcie Jego Królewskiej Mości, tak nasz klasztor i poświęconą Bogu i Jego Najśw. Pannie świątynię, w której się zasyła do Boskiego Majestatu modlitwy za zdrowie Najjaśniejszego Króla Szwecji, Pana i Protektora naszego Królestwa, jak i nas samych, których bynajmniej nie jest powołaniem opierać się potędze królów, zechciał w pokoju zostawić. Nie uwłaczamy przez to szlachetnemu panu, leczo wszem od jego poparcia i w przyszłości wiele sobie obiecujemy. Cokolwiek Jego Królewska Mość rozkaże, chętnie spełnimy. Tymczasem jak najusilniej polecamy się łaskowości szanownego i szlachetnego pana. (Tłumaczenie z łaciny za: L. Fraś, *Obrona Jasnej Góry w r. 1655*, Częstochowa 1935, s. 79-80).*

46

mi

Illustriſſimo et Excellent^{mo} D^{no} D^{no} Summiſſimi & Potentiſſimi
 Regis Sueciæ Protectoris Poloniæ Exercitus Imperii Generali proſ:
 Peritatem à D^{no} Carolo Moſſi cum ſuis inſulis appetenti
 & ſimili deſerit obſequia.

Nos Car. Maria et Excellent^{ma} D^{na}tiſſima Religiſſima Vocatiſſima Præſentem
 non habere in ſe eligendi Reges, ſed Electos à Proceribus Regni venerari.
 Quia igitur ſervamus Regem Sueciæ totam Regnam ſequitur, et in
 Dominionem ſuam elegit, ideo et Nos cum ſocijs Noſtris qui ſibi ſibi
 ſicut in Protectione, ita et in ſumma veneratione Regem Poloniæ
 habitus, humiliter ſubmiſſis et Noſtris Sueciæ; et ſtatuta littera
 ſubſequentis Noſtri et Excellent^{mo} Dⁿⁱ Saxonie, Saxonie, Saxonie
 ſis conſeque ſua ſtatuta Noſtri et data 20 Octobris. Denotari
 nos iterum Noſtram ſubmiſſionem noſtris datis Paſſionem Liberi, ſuper
 quas benignam à ſe ſent^{mo} D^{no} D^{no} expectamus reſpectum. Tenore
 ſunt igitur tanquam ſubmiſſi, ſubſequentiſſima B^{na} Sueciæ,
 D^{na} Noſtra ſententiam, neq^{ue} illa ſtatuta offendiſſima contra Exercentem
 ſua Regis mouere malimus. Nihilominus ſtatuta ſua et Noſtra
 ſed quoniam Moniſterium Noſtrum v^{ra} cum Eccleſia diuerſa antiquitate ſua
 ſtat deſignatione et non ſpectat ſua ſtatuta, ſed quoniam
 ad Noſtra ſtatuta nulla v^{ra} pertinet, ideo noſtris multam peperit
 ambiguitatem. Quare obſeruaſſe ſua et Excellent^{ma} D^{na}tiſſima
 ſtatuta, ſtatuta Noſtra, Eccleſiam Dⁿⁱ cuius D^{na} ſtatuta ſua
 cum, in qua ſtatuta ſua pro inſolentia ſua Regis Sueciæ
 Dⁿⁱ et Protectoris Regni Noſtri exornatur, Noſtris quorum Vocatio non eſt
 potentia Regum reſiſtere, vel in pace reſiſtere, quod non fuerit
 ſtatuta ambiguitas pro noſtra S. R. M^o Sueciæ reſolutionem. Nos
 ſtatuta ſua et Excellent^{ma} D^{na}tiſſima ſtatuta multum, et in ſtatuta ſua ſtatuta.
 ſtatuta S. R. M^o imperatoris, libentiori ſtatuta. Interim nos ſtatuta ſua
 et Excellent^{ma} D^{na}tiſſima, quam diligentem committimus.

Nos et Excellent^{ma} D^{na}tiſſima
 ſtatuta in ſtatuta et ſtatuta
 ſtatuta
 ſtatuta
 ſtatuta
 ſtatuta
 ſtatuta

List ten z oczywistych względów nie mógł być znany Adamowi Mickiewiczowi, który pisał w ks. I, wers. 1 „Pana Tadeusza” w 1832 r.: Panno święta, co Jasnej bronisz Częstochowy (...), a później w kursie literatury słowiańskiej entuzjastycznie wypowiedział się na temat Nowej Gigantomachii. Za nim zaś, nad tendencyjnym opisem obrony Jasnej Góry Kordeckiego, peany piali Józef Ignacy Krzewski i Henryk Sienkiewicz (a za nim Jerzy Hoffman w 1974 r.), który w „Potopie” zrobił

z przeora klasztoru jasnogórskiego herosa na miarę obrońców Massady, ostatniego bastionu powstania żydowskiego (66-70 r. n.e.), którą Rzymianom udało się zdobyć dopiero w 73 r. n.e. Jednak w przeciwieństwie do bezkompromisowych żydowskich obrońców, którzy woleli popełnić zbiorowe samobójstwo w obliczu nieuchronnego zwycięskiego szturm Rzymian, Kordecki nie tylko nie zdobył się na żaden heroiczny czyn, ale w 1665 r. nie chciał zaangażować się po stronie króla Jana Kazimierza we wznieconej przez Jerzego Lubomirskiego wojnie domowej. *Zajmując chwiejne stanowisko, przychylił się raczej do opozycjonistów. Tłumaczył się wprawdzie przed królem z zarzutów o sprzyjanie Lubomirskiemu, deklarował wierność i przywiązanie do Jana Kazimierza, ale podczas starcia między oddziałami królewskimi a wojskami Lubomirskiego u podnóża klasztoru (4 IV 1665) nie otworzył ognia z dział klasztornych do rokoszan i zamknął bramy fortecy przed rozproszonymi i uciekającymi po bitwie żołnierzami króla. Jan Kazimierz w wyniku tego osadził na Jasnej Górze własną załogę.* - pisał Kersten.

Z powyższego wypływa wiele wniosków, ale jeden szczególnie kontrastuje z polityką historyczną, którą uprawiają na swój użytek prawoskrętne formacje polityczne współczesnej RP. Instytucjonalny Kościół katolicki w Polsce przeważnie postępował wyłącznie zgodnie ze swoim interesem, chyba że był on przy okazji zbieżny również z interesem państwa i (lub) społeczeństwa. Podporządkowywał się przy tym każdej władzy - szwedzkich protestanckich „heretyków”, czy później ruskich prawosławnych „schizmatyków”, która w ciągu wieków kielznała Rzeczypospolitą. Był prekursorem realpolitik, na długo zanim kierunek ten został zdefiniowany i jest w tym konsekwentny do dzisiaj. W przeciwieństwie do formacji narodowych, które z jednej strony opowiadają się za silnym państwem w związku z Kościołem, a z drugiej zapominają, że *sentymalna polityka nie zna wzajemności*, co już w połowie XIX w. wyraził prawdziwy nacjonalista, kanclerz Otto von Bismarck (1815-1898).

Na Jasną Górę szkoda więc butów. Lepiej pójść na piwo.

W artykule wykorzystałem: rękopis [Riksarkivet](http://www.polskieslady.se/stockholm10.htm) (<http://www.polskieslady.se/stockholm10.htm>), *Piorn i Częstochowa klasztor, Augustyn Kordeckis, bref 11/21 nov. 1655 till, gen., löjtn. Müller von der Lühnen*; A. Kersten, *Kordecki Klemens*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. XIV, Wrocław-Warszawa-Kraków 1968-1969, s. 53-55; H. Kissinger, *Dyplomacja*, Warszawa 2002, s. 137; L. Frańś, *Obrona Jasnej Góry w r. 1655*, Częstochowa 1935, s. 79-90; A. Mickiewicz, *Pan Tadeusz*, Warszawa 1989, s. 9.

Marek Gajda

Nauczyciel historii w szkole średniej Autor dwóch książek: "Tajemniczy zamek" oraz "ABC neografii ruskiej" - ostatnia pozycja dostępna w internecie). Specjalizuje się w relacjach polsko-rosyjskich w XVI-XVII w. (przewód doktorski na UMCS w Lublinie).

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 22-07-2013)

[Oryginał..](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,9126) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,9126>)

Contents Copyright © 2000-2012 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2012 Michał Przech

Właścicielem portalu Racjonalista.pl jest Fundacja Wolnej Myśli.

Autorem portalu jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tego portalu i jakiegokolwiek jego części.

Wszystkie elementy tego portalu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Racjonalista.pl

własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tego portalu oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tego portalu i nie korzystać z jego zasobów.

Informacje zawarte na tym portalu przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów portalu Racionalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na portalu. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki prezentuje.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych portalu pod domenami Racionalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl